

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

Қ.И. Сәтбаев атындағы қазақ ұлттық зерттеу техникалық университеті

Химиялық және биологиялық технологиялар институты

Биотехнология кафедрасы

Нұрмолда Аршын

Алматы қаласындағы жалпы білім беру орталықтарында экстремизм мен
терроризмге қарсы шаралар жоспарын жасау

ДИПЛОМДЫҚ ЖҰМЫС

Мамандығы 5В073100-Тіршілік қауіпсіздігі және қоршаған ортаны қорғау

Алматы 2019

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

Қ.И. Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық зерттеу техникалық университеті

Химиялық және биологиялық технологиялар институты

Биотехнология кафедрасы



ҚОРҒАУҒА ЖІБЕРІЛДІ

Биотехнология

кафедрасының меңгерушісі

Р.Н. профессор

З.К. Түйебахова

Мамыр 2019ж

ДИПЛОМДЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: «Алматы қаласындағы жалпы білім беру орталықтарында экстремизм мен терроризмге қарсы шаралар жоспарын жасау»

5B073100 – «Тіршілік қауіпсіздігі және қоршаған ортаны қорғау» мамандығы бойынша

Орындаған

Нұрмолда А.

Ғылыми жетекші

лектор

Абдрахманова Абдрахманова Ж.Б.

« 08 » *мамыр* 2019ж.

Алматы 2019

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

Қ.И. Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық зерттеу техникалық университеті

Химиялық және биологиялық технологиялар институты

Биотехнология кафедрасы



Дипломдық жұмыс орындауға берілген

ТАПСЫРМА

Білім алушы: Нұрмолда Аршын Ерланұлы

Тақырыбы «Алматы қаласындағы жалпы білім беру орталықтарында экстремизм мен терроризмге қарсы шаралар жоспарын жасау»

Университет ректорының «16» қазан 2018 ж. № 1618-б бұйрығымен бекітілген.

Аяқталған жобаны тапсыру мерзімі «16» мамыр 2019ж.

Дипломдық жобаның бастапқы берілістері: заңдық және нормативтік құжаттар, диплом алды практикадан жинаған мәліметтер тізімі.

Дипломдық жобада қарастырылатын мәселелер тізімі:

а) Жалпы терроризм туралы мәлімет;

б) Жастардың экстремизмі мен терроризмі туралы мәліметтер;

в) Қазақстандағы жастардың экстремизмі мен терроризміне қарсы іс-шаралар.

Графикалық материалдардың тізімі (міндетті түрде сызбалардың саны көрсетеліген сызбалық материалдар тізімі: 16 слайд

Ұсынылатын негізгі әдебиеттер тізімі: 19 атау

Дипломдық жұмысты дайындау
ГРАФИГІ

Бөлімдер атауы, қарастырылатын мәселелер тізімі	Ғылыми жетекшіге мен кеңесшілерге көрсету мерзімдері	Ескерту
Әдебиеттерге шолу	25.02.2018-15.03.2018	<i>МСҚ</i>
Негізгі бөлім	05.03.2018-20.04.2018	<i>МСҚ</i>
Есептеу бөлімі	21.04.2018-10.04.2018	<i>МСҚ</i>

Дипломдық жоба бөлімдерінің кеңесшілері мен норма бақылаушының аяқталған жобаға қойған қолдары

Бөлімдер атауы	Ғылыми жетекші мен кеңесшілер, аты, әкесінің аты, тегі (ғылыми дәрежесі, атағы)	Қол қойылған күні	Қолы
Диплом тақырыбы бойынша әдеби шолу жасау	Абдрахманова Ж.Б., лектор	27.02.2019	<i>Абдрахманова Ж.Б.</i>
Қар көшкін алдын ала түсіру жұмыстары	Абдрахманова Ж.Б., лектор	13.03.2019	<i>Абдрахманова Ж.Б.</i>
Қар көшкініне мониторинг жасау	Абдрахманова Ж.Б., лектор	09.04.2019	<i>Абдрахманова Ж.Б.</i>
Нормобақылаушы	Садвакасов Е.Е., магистр, лектор	08.05.2019	<i>Садвакасов Е.Е.</i>

Ғылыми жетекші

Абдрахманова Ж.Б.

Абдрахманова Ж.Б.

Тапсырманы орындауға алған білім алушы

Нұрмолда А.С.

Нұрмолда А.С

Күні

« 16 » 10 2018 ж.

МАЗМҰНЫ

	КІРІСПЕ	
1	Терроризмнің пайда болуы туралы жалпы мәліметтер	8
1.2	Терроризмнің туындауының негізгі себептері	9
1.3	Қазіргі жағдайда терроризмге ақпараттық қарсы іс-қимылы	10
1.4	Терроризмнің түрлерін талдау	12
1.5	Терроризмге қарсы іс-шаралар және терроризммен күрес	13
1.6	Терроризммен күресу шаралары	15
2	Жастардың экстремизмі, оның мәні топтамасы	18
2.1	Жастардың экстремизмінің топтамасы	18
2.2	Қазақстандағы жастардың экстремизміне қарсы іс-шаралар	21
2.3	Жастардың экстремизмінің таралуының себептері	23
3	Қазақстандағы жастардың экстремизміне қарсы туындайтын қиындықтар	24
3.1	Қазақстандағы діни жастар экстремизміне қарсы іс-қимыл бойынша қабылданып жатқан алдын алу шаралары	25
	ҚОРЫТЫНДЫ	
	ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР	

АҢДАТПА

Бұл дипломдық жұмыста Алматы қаласындағы жалпы білім беру орталықтарындағы терроризм мен экстремизмге қарсы іс –шараларын жүргізу қарастырылған. Жұмыстың мақсаты, еліміздің жастарына экстремизм мен терроризмнің қауіптілігін түсіндірі және мектептер мен орта білім беру орталықтарында осыған қарсы іс-шаралар жүргізу. Экстремизм мен терроризм, жастардың санасын улайтын өте жағымсыз үрдіс. Сондықтан еліміздің батыс, оңтүстік, орталық облыстарында және ірі қалаларда білім ошақтары көп болғандықтан, осы оқу орындарында, арнайы экстремизм мен терроризмге қарсы арнайы оқу жаттығу сабақтары жиі өткізіліп тұрса деген ұсынысым бар. Ақтөбе және Алматы қалаларының оқу орындарында жүргізілген анкеталық сұрақтардың нәтижесінен қортынды жасайтын болсақ, жастарымызға экстремизм мен терроризм қаупі төніп тұрғандығын байқауға болады.

АННОТАЦИЯ

В данной дипломной работе предусмотрено проведение мероприятий по противодействию терроризму и экстремизму в общеобразовательных центрах города Алматы. Цель работы, разъяснение молодежи страны об опасности экстремизма и терроризма и проведение противоэпидемических мероприятий в школах и центрах среднего образования. Экстремизм и терроризм, очень неприятный процесс, который отравляет сознание молодежи. Поэтому хотелось бы, чтобы в западных, южных, центральных областях и крупных городах страны было много учебных заведений, а в этих учебных заведениях часто проводятся специальные учения по противодействию терроризму и экстремизму. По итогам анкетных вопросов, проведенных в учебных заведениях г. Актобе и Алматы, можно отметить, что у нашей молодежи есть угроза экстремизма и терроризма.

ANNOTATION

This thesis provides for activities to combat terrorism and extremism in educational centers of Almaty. The purpose of the work is to explain the country's youth about the dangers of extremism and terrorism and conduct anti-epidemic activities in schools and secondary education centers. Extremes and terrorism-this is a very unpleasant process that can distract the younger generation of the ax, poison the minds of young people. Therefore, it would be desirable to have many educational institutions in the Western, southern, Central regions and large cities of the country, and these educational institutions often hold special exercises to combat terrorism and extremism.

КІРІСПЕ

Терроризм-адамзаттың тұрақты серігі, ол қазіргі заманның ең қауіпті және қиын болжанатын құбылыстарының қатарына жатады. Террорлық актілер жаппай адам құрбандарына әкеледі, адамдардың үлкен массасына қатты психологиялық қысым көрсетеді, кейде қалпына келмейтін материалдық және рухани құндылықтардың бұзылуына әкеп соқтырады, мемлекеттер арасында дұшпандық тудырады. Әлеуметтік және ұлттық топтар арасында сенімсіздік пен жеккөрушілік тудырады.

Мемлекеттік тәуелсіздікті жариялау Қазақстанда ашық нарықтық экономикасы және тиімді әлеуметтік қорғау жүйесі бар демократиялық, құқықтық, әлеуметтік мемлекет пен зайырлы азаматтық қоғам институттарын құру процесіне себепші болды.

Мемлекеттің күш-жігері, біріншіден, заңның үстемдігін және адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарының теңдігін, оның нәсіліне, ұлтына, дінге көзқарасына және әлеуметтік топтарға жататынына қарамастан қамтамасыз етуге бағытталған. Екіншіден, әлеуметтік, нәсілдік, ұлттық, діни, тектік-топтық және рулық араздықты қоздыруға бағытталған қызметтің алдын алуға. Жастар ортасының экстремистік белсенділігін дамыту Қазақстандағы қазіргі заманғы әлеуметтік-саяси ахуалдың ерекшелігіне, діни қайта өрлеу толқынына, азаматтардың ұлттық сана-сезімінің және саяси белсенділігінің дамуымен өзектендірілген. Жастар халықтың неғұрлым белсенді бөлігі бола отырып, әртүрлі теріс ұстанымдарды сіңіреді, содан кейін өзінің "шындығына" сенімді, оларды құқық бұзушылық жасау жолымен жүзеге асырады. Қазіргі жастар ескі құндылықтарды сындыру және жаңа әлеуметтік қарым-қатынастарды қалыптастырунан қиын жағдайда өз қалыптасуынан өтуде. Себебі жастар әр түрлі теріс ағымдарға сенуге бейім келеді. Оларды алдау, арбау арқылы әр түрлі діни ағымдарға түсіреді және де оның соңы террорлық қимылдармен аяқталады.

1.1 Терроризмнің пайда болуы туралы жалпы мәліметтер

Өзінің ұзақ тарихы үшін терроризм түрлі көріністерде көрсетті, террор мен террористер жүздеген жылдан астам уақыт бойы бар - көптеген елдерде Варфоломеев түндері мен сицилиялық кештер болды. Жаулар - нақты және жалған - рим императорлары, Оттоман сұлтандары, орыс патшалары, сондай-ақ көптеген басқа да болды, және әрбір ел кем дегенде бір "батырға" ие.

Террористер әрдайым болды және әліде бар. Ең ерте террористік топ - жаңа дәуірдің I ғасырда Палестинада әрекет еткен секта сикарийлер және римдіктермен әлемге шыққан еврей ақсүйектерінің өкілдерін қырып салды. Сикарияның қаруы ретінде кинжалды немесе қысқа қылыш - сиканы қолданған. Бұл әлеуметтік наразылықтың қозғалысын басқарған және жоғарыға қарсы төменгі жақтағы экстремистік ұлтшылдар болды. Сикарилердің (1-сурет) іс-әрекеттерінде діни фанатизм мен саяси терроризмнің үйлесімі байқалады: азаптауда олар қуаныш әкелетін нәрсе көрді және жеккөрушілік режимді құлатқаннан кейін Иеміз өз халқына келіп, оларды мук пен азап шегуден арылтады деп сенді.



1-Сурет-Сикарилердің іс-әрекеттерінде діни фанатизм мен саяси терроризмнің үйлесімі

Сол идеологияны халифтерді, префектілерді, губернаторларды және тіпті би леушілерді өлтірген ассошафиндердің мұсылман сектасының өкілдері де ұстанды: олар Иерусалим патшасы Конрад Монферратский жойылды. Олар жаңа әлемдік тәртіптің басталуына нық сенді және идея үшін азапты және өлімді қарсы алды.

1887 жылда "халық еркі" партиясының террорлық фракциясы "III Александрдың императорына қастандық жасайды. 1894 жылы Италиялық анархист Франция президенті Карно өлтіреді. 1897 жылы анархистер Австрияның императрицасына қастандық жасап, испандық премьер-Министр Антонио Кановты өлтіреді. 1900-да анархист шабуылының құрбаны Италия королі Умберто болды. 1901 жылы американдық анархист АҚШ президенті Уильям Маккинлиді өлтіреді. Ресейде 1917-19 жж. анархистік қозғалыс. сондай-ақ экспроприациялар мен ашық террораға, көбінесе анархистер түрінде бандиттер мен авантюристер әрекет етті. Мәскеуде бірқатар террорлық актілерді жасаған "астыртын анархистердің Бүкілресейлік ұйымы" құрылды (РКП(б) МК ғимаратының жарылысы және т.б.). Сонымен қатар радикалды ұлтшыл топтар - армян, поляк террористері, ирландиялық "динамитчиктер", түрік бомбистері-жалғыз, македондықтар, сербтер - ұлттық тәуелсіздік үшін күресте Террористік әдістерді пайдаланды [15].

1.2 Терроризмнің туындауының негізгі себептері

Терроризм өтпелі кезеңдерде және қоғам өмірінің кезеңдерінде белгілі бір эмоционалдық ахуал пайда болған кезде, ал тұрақсыздығы базалық қатынастар мен әлеуметтік байланыстардың негізгі сипаттамасы болып табылады. Бұл қоғамдағы зорлық-зомбылық пен агрессивтілікті өсіру үшін құнарлы топырақ болып табылады және экономикалық, этникалық, әлеуметтік, діни немесе басқа топтың өзінің зорлық-зомбылыққа ұмтылысын іске асыру құралы ретінде пайдалана отырып, қоғамға өз еркін таңуға тырысады.

Терроризм проблемасы (2-сурет) террористік мінез-құлықтың арандатушы факторы болып табылатын әлеуметтік қақтығыстар кезеңінде ерекше өткір болып отыр. Өз кезегінде, даулы жағдайлардың туындауының себебі өтпелі кезең, қоғамның әлеуметтік-саяси және экономикалық құрылымының түбегейлі өзгеруі болып табылады. Қақтығыстар ұзақтығымен, қайшылықтардың өткірлігінің дәрежесімен, шешу әдістерімен ерекшеленеді.

Қазақстан мысалында терроризм тудыратын ең маңызды себептерді қарастырайық. Ауыр экономикалық дағдарыс ауырлаған өтпелі кезең әлеуметтік қарсы тұруға жағдай жасады, жаппай сананың ерекше жай-күйін қалыптастырды, оған нақты шындықты барабар емес бағалау тән, сенімсіздік, ақталмаған күтулер, әлеуметтік қорқыныш, озлобенділік және агрессивтілік көңіл-күй кеңінен таралды. Бұл жағдайда наразылық акцияларына экстремистік шақыру оңай қабылданады. Кедейшілік, жұмыссыздық, ессіздік, халықтың табыс деңгейі бойынша шектен тыс дифференциациясы, мемлекеттік биліктің әлсіздігі, оның жеке тұлға мен оның мүлкінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге қабілетсіздігі зорлық-зомбылыққа табынудың өзіне тез жол салуына әкеп соқтырады және мұндай жағдайларда экстремизм қоғам менталитетінің

ажырамас бөлігіне айналады. Адамдардың қазіргі және болашақтағы сенімділігін жоғалтуы, бұқаралық ақпарат құралдары өсіретін зорлық-зомбылық пен қатыгездік ахуалының барлық жерде орнаған бұрынғы Кеңес қоғамының барлық идеяларының бұзылуы қылмыстың өсуі үшін өте қолайлы жағдай жасайды, ал терроризм ұлттық апат ауқымына ие болады [7].



2-Сурет- Террорлардың бейнесі, киіну үлгісі

1.3 Қазіргі жағдайда терроризмге ақпараттық қарсы іс-қимыл

Әлемдік дамудың қазіргі кезеңі жеке ақпараттың, ақпараттандыру және байланыс құралдарының, сондай-ақ ақпаратты жинау, өңдеу, сақтау, беру және тарату процесінде қалыптасатын қоғамдық қажеттердің жекелеген мемлекеттердің, сондай-ақ тұтастай алғанда әлемдік қоғамдастықтың экономикалық, әлеуметтік және рухани дамуына тікелей және одан да қарсы әсер ететіндігімен сипатталады. Бұл қазіргі жағдайда ақпарат пен оны басқару жаңа әлемдік құрылымдағы мақсаттарға жетудің негізі болып табылатынын көрсетеді. Бұл туралы ресми түрде 2000 жылдың 22 шілдесінде Жапонияда әлемнің жетекші сегіз ел басшыларының "ғаламдық ақпараттық қоғамның оқинавалық Хартиясына" қол қоюы барысында мәлімденді. Бұл құжатта " ақпараттық-телекоммуникациялық технологиялар ХХІ ғ. қоғамының қалыптасуына әсер ететін аса маңызды факторлардың бірі болды.

Жаңа технологиялардың тез дамуы террористік ұйымдардың террористік акцияларды дайындау және өткізу кезінде халықтың санасын айла-шарғы жасау жөніндегі мүмкіндіктерін едәуір кеңейтті.

Осыған байланысты қазіргі терроризмнің осындай сипаттамаларын атап өткен жөн:

- қоғамдағы өз іс-әрекеттерінен күшті эмоционалдық әсер алуға ұмтылу. Бұл шабуылдаушы халықтың қорқынышы мен сенімсіздігіне қол жеткізу және өз ізбасарларының мақұлдауына және сим-патологиясына ұмтылу арқылы көрінеді;

- кең жұртшылық арасында жасалған лаңкестік туралы ақпаратты таратуға бағдар беру;

- шабуылдар қоғам үшін ерекше символдық мағынасы бар объектілерге жасалады;

- лаңкестердің зорлық-зомбылықты қолдануы қоғамда (ең алдымен дамыған елдерде) табиғатқа қарсы ретінде қабылданады, әлеуметтік нормалар бар конфликтке кіреді және нәтижесінде алаңдаушылық, сенімділік пен белгісіздік сезімін тудырады.

Бұл ретте террористердің ақпараттық-бүлікшілік қызметі айқын сипатта болуы мүмкін және олар ашық немесе жасырын түрде жүзеге асырылуы мүмкін, терроризмге қарсы күштердің атынан не жасырын түрде жүргізілуі мүмкін.

Лаңкестердің негізгі мақсаты-террористік акт халыққа және билік органдарына танымал болуы, кең қоғамдық резонанс алуы. Мұндай қоғамдық резонанс қоғам мүшелері арасында қорқыныш пен дүрбелең тудырады, билікке деген сенімнің жоғалуына алып келеді, нәтижесінде саяси тұрақсыздық тудырады.

Халықаралық террористік ұйымдардың БАҚ-ты өздерінің қылмыстық мақсаттарына қол жеткізу құралы ретінде пайдалануға ұмтылысы елеулі қауіп төндіреді. Қазіргі террордың ұрыстың өрісі телеэкран болады. Өз акцияларында террористер ақша талап етпейді, саяси мақсаттар қояды, телекамераны және тележурналистерді талап етеді. Мақсаты-қоғамға әсер ету, ол өз көшбасшыларына ультриматумды көрсету.

Қазіргі заманғы ақпарат құралдарының салыстырмалы арзандығы, қарапайымдылығы мен қол жетімділігі террористерге терроризм объектісінен айтарлықтай "қауіпсіз" қашықтықта тұрып, өздерінің қылмыстық акцияларын өткізуге мүмкіндік береді, ұзақ уақыт жазасыз болып қала береді. Бұл ретте қоғамға, мемлекетке, жеке тұлғаға елеулі материалдық және моральдық зиян келтіріледі.

Интернет тәжірибесі көрсеткендей, электрондық пошта, сандық телефон байланысы жүйелері экстремистерге өз идеяларын насихаттау және өзара іс-қимыл үшін кең мүмкіндіктер ғана емес, сонымен қатар ақпараттық соғыстарды жүргізу үшін де қамтамасыз етеді.

Жалпы, талдау көрсеткендей, Қазақстанда қазіргі уақытқа дейін терроризмге, әсіресе ақпараттық технологияларды пайдалана отырып, ақпараттық қарсы іс-қимылды регламенттейтін нормативтік-құқықтық база әзірленбеген.

Терроризмге қарсы ақпараттық іс-қимылдың мәні Террористік құрылымдардың нормативтік ресурсына БҚПал етудің арнайы құралдары мен тәсілдерін қолдану арқылы мемлекеттік терроризмге қарсы полицияның мақсаттарына қол жеткізуді қамтамасыз ету, сондай-ақ меншікті ақпараттық ресурсты қорғау мен тиімді пайдалануды жүзеге асыру болып табылады.

Мазмұндық аспектісінде ақпараттық терроризмге қарсы іс-қимылды жүзеге асыруды көздейді іс-шаралар кешенін, негізгі оның пікірінше, отандық мамандар болып табылады:

- терроризм, сепаратизм, ұлтшылдық, діни экстремизм идеологиясына қарсы әрекет;

- бұқаралық ақпарат құралдары және басқа да ақпараттық арналар арқылы террорға қарсы қызметті ақпараттық қамтамасыз ету;

- террористік қауіп-қатерді, оның қалыптасу және даму көздерін, сондай-ақ іске асыру шарттарын болжау;

- террористік ұйымдар мен оларға көмектесушілердің іс-әрекеттері туралы жедел ақпаратты іздеу, жинау, табу және талдау;

- контротерроистік қызмет субъектілері арасындағы нақты ақпараттық өзара іс-қимыл және жедел ақпаратты қорғауды сенімді қамтамасыз ету;

- жергілікті халықпен ақпараттық жұмыс, қырағылықты, моральдық-психологиялық тұрақтылықты, ұйымшылдықты, тәртіпті және жеке жауапкершілікті қалыптастыру;

- террористік қауіп-қатердің өсуі жағдайында, террористік акциялар жағдайында халықты жүріс-тұрыс ережелеріне оқыту, уақтылы алғашқы көмек көрсету, террористерден зардап шеккен адамдарды материалдық және моральдық қолдау;

- лаңкестердің, олардың көмектесушілердің, ұйымдастырушылардың және шабыттандырушылардың сана-сезіміне, халықаралық террористік ұйымдарға ақпараттық әсер ету;

- террорға қарсы қызметті тиімді ақпараттық қамтамасыз ету үшін ұйымдастырушылық, құқықтық, ғылыми, техникалық, кадрлық, қаржылық және басқа да қолайлы жағдайлар жасау.

Қазіргі уақытта Қазақстанда терроризмге қарсы ақпараттық іс-қимыл жүйесіндегі қауіпсіздік қызметінің, ішкі істер министрлігінің және басқа да бірқатар құрылымдардың тиісті құрылымдары құрайды.

Халықаралық терроризмге Ақпараттық қарсы іс-қимылдың маңызды бағыты ТМД мемлекеттерінің, басқа да өңірлік ұйымдар мен БҰҰ ынтымақтастығын дамыту болып табылады [1].

1.4 Терроризмнің түрлерін талдау

Л. Млечина жұмыстарының негізінде лаңкестікті келесі дербес түрлерге жіктеуге болады:

Аумақтық белгісі бойынша:

- халықаралық
- мемлекетшілік

2. Қылмыстық уәждемеге байланысты:

- саяси
- ұлттық
- діни

Саяси терроризм - (негізінен Еуропада)-бір кездері ең қатты болды, бірақ қазіргі заманғы мемлекеттік машина онымен күресуге үйренді. Терроризмнің бұл түрі екі жақты бағытқа ие. Бір жағынан, бұл түрлі топтардың қазіргі құрылыстарға қарсы күресі (Италиядағы "Қызыл бригадалар", Жапониядағы "Біріккен Қызыл әскер", Франциядағы "Аксон директ", неміс – "Биадера-Майнкоф тобы", "екінші маусымдағы қозғалыс", "революциялық ұяшықтар"). Бұл лаңкестік топтардың аға буыны негізінен түрмеде отыр. Жаңа ұрпақтан басқа "антиимпериалистік қарсылық ұяшықтары" байқалады. Бірақ олар қауіпті емес, кәсіби емес, мысалы, "қызыл әскер" көп дискутируют, көңіл көтеру. Бұл топтар елеулі қауіп төндірмейді. Екінші жағынан, - бұл мемлекеттер үшін арнайы қызметтер жасайтын мемлекеттік терроризм. Арнайы қызметтердің мұндай әдістерін мемлекеттік жауларды жою үшін қолданды және пайдаланады. Мұндай акцияны КГБ, КСРО, АҚШ ЦРУ, Израиль массады жасады. Осылайша, КГБ қызметкері офицер-террорист Богдан Сташинский 1959 жылы XX ғасырдың ең атақты террористерінің бірі цианист калий Степан Бандераны оқпен өлтірді, ал израильдік барлау

Ұлттық терроризм-бұл өз мемлекетін құру үшін халықтардың күресі әдісі. Өз мемлекеті жоқ халықтар тәуелсіздікті талап еткенде және қару үшін алынады. Бұл Күрдистанды құру үшін күрдтер күресі. Күрдтер өз мемлекетін құруды армандайтын жерлер төрт ел – Иран, Ирак, Түркия және Сирия арасында бөлінген. Және бір ел тәуелсіз күрд мемлекетінің пайда болуын қаламайды. Күрдтер Сирияда (1,5 млн. адам), Иранда (6 млн. адам) тұрады. Курд Республикасы Мехабад қаласында 1946 жылдың соңына дейін 11 ай болды. Бірақ Кеңес әскерлері Ираннан шығарылған кезде Курдистан Республикасы тұтқындалды. Кеңес үкіметінің атынан Примаков күрдтер мен Ирак үкіметін үлгі етуге тырысты. Бірақ бұл әрекет сәтті болмады. Бүгінгі Ресей курдтарға қызығушылық танытпайды. Ресей дипломаттары Түркиямен, Иранмен, Иракпен және Сириямен жанжалдасудың қажеті жоқ деп санайды [2].

1.5 Терроризмге қарсы іс-шаралар және терроризммен күрес

Терроризмнің алдын алу деп террористік іс-әрекетті жүзеге асыруға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтауға және жоюға бағытталған шаралар кешенін қамтитын МТСПК субъектілерінің қызметі түсініледі.

Терроризмнің алдын алу негізгі үш бағытта жүзеге асырылады:

Терроризм және экстремизм идеологиясына қарсы іс-қимылды жүйелі негізде ұйымдастыру және жүзеге асыру;

Террористік ұмтылыстардың әлеуетті объектілерінің терроризмге қарсы қорғалуын жетілдіру;

Терроризмге қарсы іс-қимыл жасауға ықпал ететін әкімшілік, құқықтық және өзге де режимдердің сақталуын бақылауды күшейтуге бағытталған.

Терроризм идеологиясына қарсы іс-қимыл қоғамда мемлекеттің қазіргі әлеуметтік және саяси институттарын түбегейлі өзгертуге бағытталған

нанымдардың, идеялардың, көңіл-күйдің, уәждердің, қондырғылардың таралуының алдын алу бойынша ұйымдастырушылық, әлеуметтік-саяси, ақпараттық-насихаттық шаралар кешенін қамтиды.

Террористік ұмтылыстардың әлеуетті объектілері ретінде кез келген жеке және заңды тұлғалар, адамдар жаппай болатын орындар, жылжымайтын мүлік объектілері, сыни инфрақұрылым, көлік, тіршілікті қамтамасыз ету объектілері, коммуникациялық және ақпараттық желілер қарастырылуы мүмкін.

Террористік ұмтылыстардың әлеуетті объектілерінің терроризмге қарсы қорғалуы деп физикалық қорғау күштерін, инженерлік-техникалық құралдарды және олардың қауіпсіз жұмыс істеуін қамтамасыз етуге бағытталған режимдік шараларды кешенді пайдалануды түсіну керек.

Осыған байланысты Ресей Федерациясының заңнамасында көзделген әкімшілік-құқықтық режимдерді тиімді іске асыру ерекше рөлге ие.

Терроризмнің алдын алу мынадай міндеттерді шешуді көздейді:

Терроризмнің пайда болуы мен таралуына ықпал ететін себептер мен жағдайларды жою бойынша ұсынымдар әзірлеу және іс-шараларды жүзеге асыру;

Террористік қатерлерді анықтау және болжау, оларды бейтараптандыру жөнінде шаралар қабылдау үшін олар туралы мемлекеттік билік органдарын және жергілікті өзін-өзі басқару органдарын, сондай-ақ жұртшылықты хабардар ету;

Экстремистік әрекеттерге бейім жекелеген адамдардың (адамдар топтарының) мінез-құлқына тежеуші және оң ықпал етуі

- оларға ведомстволық бағынысты объектілердің терроризмге қарсы қорғалуы жөніндегі іс-шараларды ұйымдастыру кезінде атқарушы билік органдары басшыларының және шаруашылық жүргізуші субъектілердің құқықтарын, міндеттері мен жауапкершілігін айқындау;

- террористік актінің жолын кесуге және террорға қарсы операцияны жүргізуге қатысушы және (немесе) оларды жүзеге асыру нәтижесінде зардап шеккен адамдарға келтірілген залалды өтеуді құқықтық регламенттеуді жетілдіру;

Терроризмге қарсы іс-қимыл саласындағы халықаралық ынтымақтастықты жүзеге асыру шеңберінде бірыңғай стратегия мен тактиканы әзірлеу мақсатында атқарушы биліктің федералдық органдарының өзара іс-қимылын жетілдіру.

Терроризмнің алдын алу жөніндегі қызметті ұйымдастыру мемлекеттік билік органдарының қоғамдық ұйымдармен және бірлестіктермен, Діни құрылымдармен, азаматтық қоғамның басқа институттарымен және жекелеген азаматтармен үйлестірілген жұмысын қамтамасыз етуді талап етеді.

Аталған міндеттерді іске асыру терроризмге қарсы іс-қимыл жөніндегі шаралардың тиімді жүйесін құру шеңберінде жүзеге асырылады [3].

1.6 Терроризмен күресу шаралары

Терроризмге қарсы күрес – атқарушы биліктің уәкілетті органдарының барлау, қарсы барлау, жедел-ізвестіру, тергеу, әскери және арнайы іс-шараларды пайдалана отырып жүзеге асырылатын қызметі:

- террористік іс-әрекетті анықтау, алдын алу және жолын кесу;
- террористік сипаттағы қылмыстарды ашу және тергеу.

Терроризмге қарсы күресті ұйымдастыру террористік іс-әрекет көздері мен субъектілерін талдауға кешенді көзқарасты, әрбір күрес субъектісінің функциялары мен жауапкершілік аймағын нақты айқындауды, қойылған міндеттерді шешудегі басымдықтарды уақтылы айқындауды, терроризмге қарсы операцияларды басқаруды ұйымдастырудың штаб қағидатын енгізу негізінде жедел, жедел-жауынгерлік, әскери, тергеу бөлімшелерінің өзара іс-қимылына сапқа тұруды ұйымдастыруды жетілдіруді және терроризмге қарсы іс-қимыл бірі террористік құрылымдарға жедел кіру, террористік актілер жасау жөніндегі олардың жоспарлары, терроризм мен экстремизм идеологиясын тарату жөніндегі іс-әрекеттер туралы, қаржыландыру көздері мен арналары, қару-жаракпен, оқ-дәрілермен, террористік іс-әрекетті жүзеге асыру үшін өзге де құралдармен жабдықтау туралы алдын ала ақпарат алу болып табылады.

Терроризмге қарсы күресті тиімді ұйымдастырудың шарты федералдық және өңірлік деңгейлерде жедел штабтар ұйымдастыратын командалық-штабтық, тактикалық-арнайы, жедел-тактикалық оқу-жаттығулар барысында террористік актінің жолын кесуге терроризмге қарсы іс-қимыл субъектілерінің күштері мен құралдарын алдын ала дайындау болып табылады.

Терроризм көріністерінің салдарларын барынша азайту және (немесе) жою терроризм көріністерін барынша азайту және (немесе) жою жөніндегі қызмет (бұдан әрі –салдарларды жою) террористік актілердің ықтимал салдарларының болжамдарын негізге ала отырып, алдын ала жоспарланады. Бұл қызмет келесі негізгі міндеттерді шешуге бағытталуы тиіс:

Адам өмірін материалдық және қаржылық шығындар алдында (террористер өмірін қоспағанда) қорғау басымдығы негізінде адам шығындарына жол бермеу (барынша азайту));

террористік актінің жолын кесуге қатысатын адамдарға, сондай-ақ террористік актіден зардап шеккен адамдарға авариялық-құтқару жұмыстарын уақтылы жүргізу және медициналық өзге де көмек көрсету акта, их последующая социальная и психологическая реабилитация;

Террористік актілердің қоғамға немесе жекелеген әлеуметтік топтарға әсер етуінің қолайсыз моральдық-психологиялық салдарларын барынша азайту;

Бұзылған және бүлінген объектілерді қалпына келтіру; терроризм актілерінен зардап шеккен жеке және заңды тұлғаларға келтірілген зиянды өтеу (террористерді қоспағанда).

Террористік актінің салдарларын жою жөніндегі іс-шараларды табысты жүзеге асырудың шарттары қол сұғушылық объектілері мен террористік әсерлердің сипатына байланысты террористік актілер жасауға байланысты төтенше жағдайлардың ерекшелігін есепке алу, МТЖТ күштері мен

құралдарын іске қосудың үлгілік жоспарларын қалыптастыру және оларды, оның ішінде оқу-жаттығу барысында алдын ала даярлау болып табылады.

Ұйымдастыру-техникалық (болуы мүмкін Террористік қол сұғушылық объектілерін техникалық қорғау құралдарымен қамтамасыз ету, Террористік ұмтылыс объектілерінің терроризмге қарсы қорғалуы жөніндегі талаптарды сақтамағаны үшін жауапкершілік тетігін жетілдіру және терроризмге қарсы іс-әрекетке қатысушыларды техникалық жарақтандыру жөніндегі мақсатты бағдарламалар мен нақты іс-шараларды әзірлеу және іске асыру).Лаңкестікке қарсы күресті жүзеге асыру, нақты терроризм субъектілеріне адрестік күш және психологиялық әсер ету мақсатында террористік іс-әрекеттің алдын алу және жолын кесу.

Терроризммен күрес террористік сипаттағы қылмыстарды анықтау, жолын кесу, ашу және тергеу мақсатында түрлі жедел-жауынгерлік, жедел-іздістіру, жедел-іздістіру, оқшаулау, сүзу, құқық қолдану және өзге де іс-қимылдар нысанында да жүзеге асырылады.

Террористік актінің жолын кесудің барынша пәрменді және тиімді нысаны терроризмге қарсы операция – террористік актінің жолын кесу, террористерді залалсыздандыру, жеке тұлғалардың, ұйымдар мен мекемелердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету, сондай-ақ террористік актінің зардаптарын азайту жөніндегі жауынгерлік техниканы, қару мен арнайы құралдарды қолдана отырып, арнайы, жедел-жауынгерлік, әскери және өзге де іс-шаралар кешені болып табылады.

Терроризм көріністерінің зардаптарын барынша азайту және (немесе) жою жөніндегі шараларды іске асыру барысында террористік актілерден туындаған төтенше жағдайларды оқшаулау және жою әдістері басты рөл атқарады, олар террористік актіден зардап шеккен азаматтарды құтқару және эвакуациялау үшін тиісті күштер мен іс-қимыл құралдарын тарта отырып, ұзақтығы мен ауқымы бойынша әртүрлі іс-шаралар нысанында іске асырылады, атап айтқанда:

Шұғыл медициналық көмек көрсетуге;

Авариялық-құтқару және өртке қарсы іс-шараларды медициналық-психологиялық сүйемелдеу;

Террористік актіден зардап шеккен адамдарды немесе оның жолын кесуге қатысатын адамдарды медициналық-психологиялық оңалту;

Террористік ықпалға ұшыраған объектілердің қалыпты жұмыс істеуін және экологиялық қауіпсіздігін қалпына келтіру;

Террористік актіден зардап шеккен адамдарға моральдық және материалдық зиянды өтеу.

Қоғамдық ортада террористік және экстремистік көріністерге қарсы күрестің негізгі бағыттарының бірі олардың алдын алу болып табылады. Жастар арасында осындай алдын алу жұмыстарын жүргізу ерекше маңызды, өйткені дәл осы аталған орта бірқатар түрлі факторларға байланысты әртүрлі әлеуметтік және қылмыстық топтардың жағымсыз әсеріне бейімділік тұрғысынан неғұрлым осал топтардың бірі болып табылады. Жастардың әлеуметтік және материалдық қорғалмауы, бағалаулар мен пайымдауларда жиі максимализм, психологиялық жетілмеушілік, бөтен пікірге айтарлықтай

тәуелділік-міне, Ресей жастары арасында радикалдық идеялардың жеңіл таралу мүмкіндігі туралы айтуға мүмкіндік беретін себептердің бірі ғана. Сонымен қатар, бұл идеялар жастар арасында кеңінен тарайды. Мәселен, ҚР ІІМ 2008 жылдың басында 98 мыңға жуық жас түрлі экстремистік топтардың қызметіне қатысты.

Әр түрлі радикалды топтардың көшбасшылары жастарды өз бірлестіктеріне тартып, оған барлық проблемаларды, соның ішінде материалдық мәселелерді жеңіл шешуге жиі уәде береді. Жас ақылға қонымсыз, тіпті мұндай құрылымдардың қызметіне қатыса отырып, олар өздерінің бар проблемаларын шешпей қана қоймай, сонымен қатар өз болашағын жойып, көптеген жаңаларын құратыны туралы ойламайды.

Әрине, жастар арасында терроризм мен экстремизмнің алдын алу осындай құбылыстардың салдарын жоюдан әлдеқайда тиімді. Атап айтқанда, жастар ортасында радикалды көріністерді азайтуға бағытталған келесі әрекеттерді ұсынуға болады:

Жастар ортасында құқықтық мәдениетті қалыптастыру бойынша кешенді іс-шаралар өткізу. Атап айтқанда, бұған тәрбие мен білім берудің заңдық құрамдас бөлігінің айтарлықтай кеңеюі ықпал етуі мүмкін еді. Өзінің жеке құқықтары мен бостандықтарын білу жас ұрпақтың басқа адамдардың құқықтары мен бостандықтарына, оның ішінде олардың өміріне, денсаулығына және абыройына деген құрмет сезімін дамытуға ықпал етеді.

Жастардың бойында толерантты көзқарасты, ұлтқа, дінге, әлеуметтік, мүліктік жағдайға және өзге де жағдайларға қарамастан барлық адамдарға шыдамды қарым-қатынасты тәрбиелеу. Белгілі болғандай, ҚР Конституциясының 19-бабының 2-бөлігі азаматтардың құқықтарын әлеуметтік, нәсілдік, ұлттық, тілдік және діни тиесілілік белгілері бойынша шектеудің кез келген нысандарына тыйым салады. Әр адамның балалық шағынан қандай да бір жағдайларға қарамастан, барлық адамдарды құрметтеу қажеттігі туралы ой қалануы тиіс, адамдарды кез келген белгілер бойынша бөлуге болмайды. Бұл діни, ұлттық және әлеуметтік экстремизмнің түрлі түрлеріне қарсы тұруға көмектеседі.

Жастардың бос уақыты мен демалысы мәселелерін жетілдіру. Жасыратыны жоқ, көптеген жас адамдар ұшырайды түрлі радикалды ұйымдар, көбінесе, из-за отсуствия тілектер, ал кейде мүмкіндіктер, бос уақытты пайдалы өткізу үшін жан және дене. Атап айтқанда, мемлекет тек ірі мегаполистерде ғана емес, сондай - ақ ең шағын елді мекендерде клубтар, мәдениет үйлері, кинотеатрлар, мұражайлар және басқа да әлеуметтік-мәдени мекемелер белсенді жұмыс істеуі үшін қамқорлық жасау қажет. Жастар арасында салауатты өмір салтын, спортпен және дене шынықтырумен айналысуды белсенді насихаттау қажет. Аталған іс-шаралар барлық жастарға материалдық тұрғыдан қолжетімді болуы тиіс.

Жастардың әлеуметтік және материалдық қорғалу деңгейін арттыру, жас мамандарды жұмысқа орналастыруға көмек көрсету, жастар үшін тұрғын үй бағдарламаларын қолдау. Бұл шаралар жастарға мемлекеттің оларға қамқорлық жасайтынын және заңға қарсы әрекеттер жасаудың және материалдық қаражат алудың қажеті жоқ екенін түсінуге көмектеседі [5].

2 Жастардың экстремизмі, оның мәні топтамасы

Жастар экстремизмін зерттеу мәселелері қазіргі заманғы шетелдік және Ұлттық ғылымда өзекті болып қала береді. Қазіргі уақытта экстремизмді жандандыру қазақстандық қоғам үшін елеулі қауіп төндіретіндіктен, ол қоғамдық - құқықтық, әкімшілік-басқару және әлеуметтік-мәдени іс-қимылды талап ететін құбылыс ретінде әлеуметтік таным құралдарымен терең және жан-жақты зерделенуі тиіс.

Жастар экстремизмі проблемасы экстремистік идеялар мен іс-әрекеттер дәстүрлі түрде үлкен рөл атқаратын қазақстандық қоғамның өмірі үшін ерекше маңызға ие.

Экстремизм-Қазақстан тарихының өзгермейтін серігі: өздігінен ұстап тұрған деспотизм кезінде де, кеңес кезеңінде де, қазіргі кезеңде де саяси процесте экстремистік партиялар мен қозғалыстар, көңіл-күй мен іс-әрекеттер орын алып отыр.

Егер біз ХХІ ғасырдың басында үйреншікті саяси уәжді зорлық-зомбылық көріністерінен алаңдататын болсақ, онда экстремизм адамзатқа ежелгі уақыттан бастап, басқа адамдарға билік белгілі бір материалдық пайда әкелетін және осыған байланысты кез келген жолмен асыл мақсатқа қол жеткізуге ұмтылған жеке дарактардың тәлімгерлеріне айналған кезден бастап белгілі деген қорытынды жасауға мәжбүр боламыз. Бұл ретте олар моральдық кедергілерді, дәстүрлерді, жалпы қабылданған мінез-құлық ережелерін, басқа адамдардың мүдделерін тоқтатпады [3].

Сондықтан да, бұл құбылыстың тамыры нақты адамдардың психологиялық реакцияларының патологиясында емес, терең латентті және айқын әлеуметтік, экономикалық және саяси сырқаттарда тұратынын естен шығармау керек.

Жастар экстремизмі көбінесе әлеуметтік себептерге, жекелеген индивидтердің емес, әр түрлі қоғамдық топтардың мүдделері мен ұмтылыстарына қарама-қайшы келеді.

Талдау террористік акциялар туралы куәландырады талаптар ұсынған террористер ұсынады ең кең спектрі осыдан бастап әрекеттерінің алу белгілі бір ақша сомасын немесе босату қамаудағы пікірлес дейін өзгерту қолданыста, заң бұзу мемлекеттік бүтіндігін немесе егемендігін бұзу [3,4].

2.1 Жастардың экстремизмінің топтамасы

Жоғарыда айтылғандай, көріністері жастар экстремизмі әр түрлі болып табылады өзінің ауқымы, орындаушыларға, мақсаттарына, нысандары, әдістері, табиғатына және т. б.

Әсер ету әдістері бойынша жіктелімдер бар:

- физикалық күш қолдану арқылы экстремизм (жеке адамдардан немесе тіпті олардың тұтас өмір топтарынан айыру, жарақат алу және басқа да дене жарақаттарын келтіру, бас бостандығын шектеу) [6];
- материалдық объектілерді жоюмен ұштасқан экстремизм(өртеу, мемлекеттік объектілерді, қоғамдық, ұжымдық немесе жеке мүлікті бұзу);

-моральдік-психологиялық зорлық-зомбылық әдістерін қолдану арқылы экстремизм (қауіп-қатер, шантаж, күш көрсету, ультримативтік талаптар, үрей сезімдерін және т.б. тарату).

Әдетте, экстремистік акцияларды жүзеге асыру кезінде аталған әдістер кешенді пайдаланылады, олардың қайсысының басымдылығы экстремистердің қызметі аймағының нақты жағдайлары мен ерекшелігін, олардың жарактандырылуын, қалыптасқан саяси жағдайды және өзге де жағдайларды ескере отырып беріледі.

Мемлекет аралық қатынастарға ықпал ету сипаты бойынша және экстремистік қызмет субъектілерінің азаматтық тиесілігіне қарай экстремизм бір немесе бірнеше елдің азаматтары жүзеге асыратын акциялары өзге мемлекеттердің конституциялық құрылысын бұзуға не халықаралық құқықтық тәртіпке немесе жалпы халықаралық қатынастарға бағытталған ішкі (оған өз елінің азаматтары қатысы болған кезде, ал олардың іс-әрекеттерінен болатын зардаптар мен залал оның шегінен шықпаса) және халықаралық болып бөлінеді [5].

Өз кезегінде халықаралық және ішкі жастар экстремизмі қосымша жүйелендіруге ұшырауы мүмкін. Мәселен, ішкі экстремизм байланысты оның субъектілерінің бөлуге болады:

- мемлекеттік экстремизм; үкіметтік экстремизм (үкіметтік емес қоғамдық бірлестіктер мен партиялар билік институттарын қорғау мүддесінде жүзеге асырады және әдетте осы билікпен көтермелейді), құқыққа қарсы зорлық-зомбылық мемлекеттік институттарға, олардың өкілдері мен қорғаушыларына қарсы бағытталған оппозициялық экстремизм;

- саяси күрестің шиеленісуі процесінде көрініс тапқан партияаралық экстремизм, сондай-ақ түрлі экстремистік идеологиялық ағымдарды жақтаушылар (ұлтшылдық, фашизм, сепаратизм) субъектілері болып табылатын экстремизмнің түрлері.

Халықаралық сол экстремизм мүмкін мемлекеттік (егер ол әдістерінің бірі болып табылады және іске асыру мемлекеттің сыртқы саясатын, әрі бұл әдістер тұрады қаруланған арнайы жасақ немесе мемлекет тарапынан қаржыландырылатын экстремистік орталықтар мен ұйымдар) және мемлекеттік емес (акциялар экстремизм дайындалады және жүзеге асырылады халықаралық экстремистік ұйымдардың меншікті қаржыландыру көздері) [6].

Егер экстремизмді мақсат бойынша жіктесе, онда:

- акциялары қылмыстық түрдің түрлі құрылымдарын біріктіруге бағытталған топтастыру экстремизм;

- қандай да бір экстремистік ұйымның "жарнамасын" қамтамасыз етуге арналған және ол өмірде идеология мен саясатқа жүргізетін демонстрациялық экстремизм, сондай-ақ оның мүшелерінің батыл іс-қимылдарға күші мен дайындығын көрсетуге арналған;

- қарсы тұратын саяси блоктар, қозғалыстар, ұйымдар арасындағы, сондай-ақ мемлекеттік құрылымдар мен оппозиция арасындағы күресте зорлық-зомбылық қолдануда көрініс тапқан конфронтациялық экстремизм;

- зорлық-зомбылық әрекеттерінің субъектілері өзінің саяси жауын халық арасында танымал емес немесе экстремистер үшін тактикалық тиімді әрекеттерге көшуге ұмтылған арандатушылық экстремизм.

Экстремизм акцияларын жүзеге асыру кезінде пайдаланылатын құралдар бойынша соңғысы екі түрге бөлінеді: дәстүрлі (бірнеше ғасырлар бойы адамзатқа белгілі атыс және суық қаруды, жарылғыш заттарды, уларды және басқа да саяси кісі өлтіру құралдарын қолдану) және технологиялық (экстремистік акцияларда компьютерлік және ақпараттық технологиялар, радиоэлектроника, ядролық материалдар, гендік инженерия, имунология және т.б. саласындағы ғылым мен техниканың жаңа жетістіктерін пайдалану).

Экстремизм субъектілері ретінде мемлекет, оның арнайы қызметтері, Халықаралық немесе ұлттық экстремистік орталықтар мен ұйымдар, саяси ағымдар мен экстремистік маңызы бар партиялар, саяси экстремизм әдістерін қолдана отырып, өз мақсаттарына қол жеткізуге ұмтылатын азаматтар топтары және тіпті жекелеген адамдар бола алады.

Жастар экстремизміне қарсы тұра білу үшін осы күрделі әлеуметтік-саяси феноменнің пайда болуы, пайда болуы, қалыптасуы, дамуы және іске асырылуы туралы, экстремизмді жойып, жастардың экстремистік акцияларын жүзеге асыруға қолайлы факторлар туралы түсінікке ие болу керек.

Жастар экстремизмінің генезисінің күрделі емес талдауы бізді жеткілікті қарапайым тұжырымға алып келеді: жалпы уәжді зорлық-зомбылық пен экстремизмнің пайда болуы негізінде әрдайым қарама-қайшылық, әлеуметтік және саяси саладағы мүдделер қақтығысы жатыр.

Мұндай мүдделерге қарсы тұрудың ауқымы әртүрлі болуы мүмкін: жекелеген индивидумдар тарапынан бүкіл қоғамға немесе адамзатқа өз "Мен" деген патологиялық қарама-қайшылықтан бастап, мысалы, социализм лагері мен "суық жауынгер" жылдарында дамыған империалистік державалар арасындағы қарым-қатынасты сипаттайтын тұтас мемлекеттік жүйелердің қатаң қарсы айналымына дейін.

Демек, экстремистер акциялары оппозициялық басқарушы күштер режиміне шоғырланудың өсуіне ықпал етуі мүмкін.

Осылайша, қазіргі қазақстандық шындықты сипаттайтын бірқатар жағдайлар бар, олар экстремизмді тікелей немесе жанама тудыратын факторлар ретінде саралана алмайтын болса да, экстремистік ниеттерді және өзге де саяси дәлелді зорлық-зомбылық көріністерін іске асыруға қолайлы жағдай жасайды.

Оларға жатқызу керек:

- экстремистік акциялар жасау құралдары ретінде пайдаланылуы мүмкін атыс қаруына, жарылғыш, радио белсенді, улы өзге де заттарға қол жеткізуді жеңілдететін елде режимдік шаралардың тұтас кешенін әлсірету;

- ұлттаралық Қайшылықтар;

- сепаратизм идеологиясының таралуы;

- Ауғанстанда, Шешенстанда және басқа да "ыстық нүктелерде алынған әскери іс-қимылдар тәжірибесі бар адамдардың санын арттыру»;

- қоғамның қорғау моральдық-адамгершілік тетіктерін жоғалтуы аясында экстремистік ұйымдарға азаматтарды тартуын едәуір жеңілдететін жаппай коммерцияландыру. Екінші жағынан, экстремистік көріністерді жасауға

қолайлы жағдайлар экстремизмнің дербес детерминанттарына айналуы мүмкін [7].

2.2 Қазақстандағы жастардың экстремизіміне қарсы іс-шаралар

Қазақстан аумағында экстремистік және террористік ұйымдардың қызметінде хронологиялық тұрғыдан үш кезеңді бөліп көрсетуге болады.

Бірінші кезең - 1991-2000, негізінен радикалды идеялардың импорты байқалған. Осы кезеңде ҚР аумағына Ресей, Қытай, Өзбекстан, Қырғызстан сияқты жоғары Террористік тәуекелдері бар көрші елдерден шетелдік экстремистік ұйымдар өкілдерінің белсенді енуі болды.

Екінші кезең 2000 жылдан 2011 жылға дейін созылып, радикалды құрылымдардың қызметінде "Қазақстандық мазмұн" пайда болды. Белгілі бір дәрежеде бұл 90-шы жылдары Түркия, Пәкістан, Сауд Арабиясына, Египет және т.б. діни білім алу үшін елден кеткен адамдардың отанына оралуына байланысты болды.

Үшінші кезең 2011 жылы басталды және әлі күнге дейін жалғасуда. Оның өзіндік ерекшелігі-жергілікті радикалды топтардың белсенділігі. Тек Қазақстан азаматтары қатысқан 2011-2012 жылғы терактілер елде жекелеген наразылық топтарының үлкен радикалдау жағына қарай өзгеруінің аяқталғанын айтады. Осылайша, Қазақстанда әрекет ететін экстремистік және террористік ұйымдарды жіктеу тұрғысынан үш топқа бөлуге болады:

1 Варягалар. Сыртқы және ішкі қаржыландыру көздері бар шетелдік құрылымдар. "Хизб ут Тахрираль Ислами", "Таблиғи Жамаат", салафиттер және т.б. діни мобилизацияға басты назар аударады. Соңғы уақытта кейбір қазақстандық сарапшылар "Мұсылман бауырлар" ұйымынан шыққан тақфиризмнің радикалды ағымына ерекше назар аударады. Олардың пікірінше, ол Қазақстан қауіпсіздігіне басты қауіп төндіреді. Үміт тәкфіршілік және әлеуметтік және идеялық қазақстандық қоғамның, сондай-ақ өте төмен деңгейі діни білім ғана емес, қатардағы азаматтардың, бірақ арасында кейбір өкілдерінің ресми дін.

2 Автохтондар. Бұл негізінен "франшизаны" пайдаланатын жергілікті экстремистік ұйымдар (Дүниежүзілік немесе өңірлік халифат құру, Шарифат және т.б. заңдарының басымдылығы) немесе адамдардың басына жалған діни интерпретаторлар енгізетін идеялық эклектикамен (Әлеуметтік және діни экстремизм) қаруланған.

3. Желілік радикалды топтар. Олардың мобилизациясы экстремистік сайттар негізінде жүргізілуі мүмкін.

Алғашқы екі топ өздерінің әлеуметтік базасын кеңейтіп қана қоймай, басқа елдердің, атап айтқанда, Ресейде, Ауғанстанда және Сирияда қарулы әрекеттерге қатысу үшін азаматтарымызды (соның ішінде үшінші топтан) қайта құруда.

ҚР ҰҚК бірнеше Қазақстандықтардың көтерілісшілер жағында соғыстағы Сирияда болу мүмкіндігі туралы хабарлаған болатын. Ал Қырғыз арнайы қызметтері Түркияда экстремистер Сириядағы соғыс үшін ұрған екі жас азаматты тапты. Айтпақшы, тарту процесі мешіттерде өтеді.

Радикалды топтар қызметінің географиялық кеңеюі де алаңдатады.

90-шы жылдардың басынан бері бұл Қазақстанның оңтүстігі болды. Сол кезеңде кем дегенде төрт экстремистік арна болды: Пәкістан, ауған, өзбек және Қырғыз. 90-шы жылдардың ортасынан елдің батысы қосылды. Бұл жерде Кавказдан және Сауд Арабиясынан "импортталған" салафизм басым болды. Бүгінде экстремистерді Қазақстанның барлық аумағында ұстайды.

Қазақстан террористік қауіп-қатерлердің деңгейін одан әрі арттыратын ішкі және сыртқы себептерге тап болды. Мәселе-бұл мәселені мойындау және түсіну Елеулі кешігумен келеді.

90-шы жылдардың басынан бастап елімізде радикалды идеялар үшін қолайлы маргиналды әлеуметтік-демографиялық орта қалыптасты, ең алдымен жастар арасында. Ол жұмыссыздықтан және суррогат толтырылатын идеялық вакуумнан зардап шегеді.

Ауылдық жерлерден қалаларға ішкі көші-қон кез келген уақытта жарылуы мүмкін мегаполистер айналасында "шахидтердің белдеуін" қалыптастырады. Сыбайлас жемқорлықты жоймай, жергілікті және орталық билік органдарының заңдылығын бұзып қана қоймай, экстремизм мен терроризм үшін қолайлы әлеуметтік-экономикалық факторларды төмендетуге бағытталған мемлекеттік бағдарламалардың тиімділігін де төмендетеді.

Бас бостандығынан айыру орындарында радикалды идеялардың таралуы алаңдаушылық туғызады. ҚР Дін істері агенттігінің төрағасы Қайрат Лама Шарифтің айтуынша, экстремистік әдебиет пенитенциарлық мекемелердің кітапханаларынан алынды.

Қазақстанда экстремистік көңіл - күйдің өсуі-ауруды іске қосып, мемлекет оны радикалды іс-әрекетте айыптайтын адамдарды сот процестерінің конвейері арқылы оқшаулауға тырысады.

Атырауда қалалық сот 7 жылға бас бостандығынан айырды. Осылайша, сотталған 2012 жылдың қыркүйек айында ПБ ғимаратына шабуыл жасағандардың тобын ұстау кезінде қаза тапқан күйеуінің қайтыс болғаны үшін кек алуға тырысты. (Айтпақшы, америкалық *rand Corporation* аналитикалық ұйымының мәліметтері бойынша, "шахидпен" жасалған лаңкестік өлім-жітімсіз терактке қарағанда 4 есе көп өмір сүреді).

Ресми ақпарат бойынша, Қазақстанның түзеу мекемелерінде діни экстремизм мен терроризмге қатысы бар 500-ден астам сотталған бар. Соңғы 9 жылда экстремистік және террористік қозғалыстарды ұстанушылардың сотталғандар саны 24-тен 510 адамға дейін өсті. Және бұл, бәрінен бұрын шек емес. Арнайы қызметтердің мәліметтері бойынша, ҚР аумағында негізінен салафит бағытындағы екі ондаған радикалды діни топтар жұмыс істейді, оған бес жүзге жуық мүше кіреді.

Осылайша, елдегі террористік тәуекелдердің деңгейі жоғары болып қалуда. Экономика және әлем институты Мэриленд университетімен бірлесіп 2001-2012 жылдар аралығында әлемнің 158 елі туралы деректерді талдау негізінде дайындаған терроризмнің жаһандық индексында Қазақстан 47-орынға ие болды. Бұл индекс Ел ішіндегі террористік белсенділік деңгейін төрт негізгі көрсеткіш бойынша өлшейді: Террористік оқыс оқиғалар саны, қаза болғандар саны, зардап шеккендер саны, материалдық залал келеді [9,10].

2.3 Жастардың экстеримизімінің таралуының себептері

Жастар барлық уақытта да жаңа заттарға бейім келеді. Оның жас ерекшелігіне байланысты саяси және экономикалық тұрғыдан тыныш уақыт ішінде жастар арасындағы радикалды көңіл-күйдегі адамдардың саны қалған халық санына қарағанда әрқашан жоғары.

Қазақстанда ТМД-ның орталық елдерінің бірі халықтың ең кедей топтары көбінесе елдің оңтүстігінде тұрады және негізінен аграрлық секторда жұмыс істейтін ауыл тұрғындары болып табылады. Бала туудың жоғары болуы, әлеуметтік жағдайсыз, жұмыссыздық — бұл өңірдің өсіп келе жатқан шиеленістің көзі болып табылатын негізгі проблемалары. Оңтүстік аудандардан келген жастар ірі қалаларға көшуде, егер оларға тұрғын үй мен жұмыс таба алмаса, оларды маргинализациялау және криминализациялау процесі жалғасуда. Дәл осы жастар (әсіресе, артта қалған және депрессивті аудандарда) ең көп экстремистік діни топтардың әсеріне ұшырайды. "Хизбут-Тахрир" радикалды ислам ұйымының (Хизб-ат-Тахрир) белсенділігі діни ұйымдардың қызметі мен олардың ықпалының таралуы күткендегіден күшті болуы мүмкін екенін дәлелдейді. Осы Террористік желінің үй-жайларында тінту кезінде және оның белсенділерінен экстремистік-насихаттық сипаттағы қару-жарақ, әдебиет, жаңа Орталық Азия елдерінің аумақтарында бірыңғай Ислам мемлекетін құруға шақыра отырып, қазақ, орыс және өзбек тілдеріндегі парақшалар табылды.

Жоғарыда аталғандардан басқа, нақты мемлекеттердің ішінде терроризмді дамыту үшін қолайлы топырақ болып табылатын басқа да факторлар бар.

Бірінші кезекте бұл экономикалық факторлар. Жұмыссыздық жастарды топтарға біріктіреді, бос уақыттың көп санының болуы топтың істеріне қатысудың негізгі қызмет түріне, ал еңбексүйгіштіктің болмауы, тез байытуға, өзіне назар аударуға, өз ортасында танымал болу Белсенді террористік әрекетке итермелейді.

Саяси қарым-қатынастарда теріс әсер етеді, олардың арасында демократиялық конституциялық принциптер мен нақты практика арасындағы қайшылықтар принципті мәнге ие болады; билік пен халық арасында шеттетілген, заңдылық пен заңдылық арасындағы алшақтықты ушықтыратын қайшылықтар.

Қазіргі заманның күрделі, кешенді, көп аспектілі әлеуметтік-саяси құбылысы ретінде террористік шаралардың жүйесін қарама-қарсы қою керек. Сонымен қатар, терроризммен, ең алдымен саяси күрес кешенді көзқарасты талап етеді.

Бұл міндетті шешу үшін нақты іс-әрекеттердің түрлері:

- қаруды сақтаумен, иеленумен және таратумен тәртіпті сақтау, көрсетілген мәселелердің жай-күйін үнемі қадағалау;
- қазіргі жағдайда терроризмге қарсы күрес тұжырымдамасын әзірлеу;
- терроризмге қарсы күресте барлық құқық тәртібі күштері мен арнайы қызметтердің терроризмге қарсы күресті ұйымдастырылады [12].

3 Қазақстандағы жастардың экстремизіміне қарсы туындайтын қиындықтар

Қазақстандықтар біздің қалалардағы жарылыстар, бейбіт адамдар мен арнайы қызмет қызметкерлерінің қаза болуы туралы біледі. Біз барлық экстремистік сипаттағы еркін сатылатын әдебиетті, агрессивті уағыздары бар DVD-дискілерді көріп отырмыз. Парақшалар мойынсұнбауға зайырлы билік және тыңдаушыларды жиһадқа қарсы дұрыс емес, қабылданады.

Қоғамдық пікір ТМД және алыс шетелдердің ыстық нүктелерінде жойылған немесе ұсталған содырлардың арасында біздің республикамыздан шыққандары бар. Бұл 20-25 жастағы жігіттер. Құқық қорғау органдары мен үкіметтік емес ұйымдар қызметкерлерінің деректері бойынша Қазақстанда тыйым салынған экстремистік топтар мен діни секталар мүшелерінің басым көпшілігінің орташа жасы - 22 жыл. Олардың арасында қыздар көп. Мүмкін, бұл біздің көршілеріміз, қызметтестеріміз, курстастары немесе отбасы мүшелері?

Біз жігіттер мен қыздардың деструктивті діни ағымдардың мүшелері болып жатқанын байқамаймыз. Шіркеулер мен ғибадатханаларда "пастырлар" олардан өз "мен" жинайды және сөзбе-сөз бағынуға баптайды. Қандай бұйрықтар болады түседі, мәні бойынша қандай адамдар?

Мұны біз де білмейміз.

Қазақстандағы жастар экстремизмінің мәселесі әрқашан да өзекті. Бүгінгі таңда республикада дәстүрлі емес діни ұйымдар аз емес, миссионерлер мен белсенділер діни ұйымдарға жастарды тек деструктивті емес, тоталитарлық, экстремистік бағыттағы діни ұйымдарға тарту бойынша үгіт-насихат жұмыстарын жүргізуде.

Адамдарға физикалық немесе психологиялық зорлық-зомбылыққа шақыратын осындай ұйымдардың қызметі біздің мемлекеттің заңдарына қайшы келеді. Өз идеяларын насихаттай отырып, олар Жасөспірімдер мен қыздарды экстремистік немесе ашық террористік ұйымдарға жібереді.

Бұл жастар әділетсіздікті ашуланған, олардың пікірінше, қоғамда орныққан: біреуі-бәрі, екіншісі-ештеңе. Мұндай жастар түрлі діни-саяси күштерді табысты пайдаланады. Олар қыздарға ерекше көңіл бөледі. Радикалды идеялардың уағыздаушылары-жақсы психологтар. Олардың пікірінше, әйелдер діни насихатты оңайырақ қабылдайды, сондықтан басқарылады. Сонымен қатар, олар өз балаларын жазалайтындай тәрбиелейтін болады.

Бәрін қайталанатын ақиқат, адамгершілік және рухани құндылықтарды жоғалту - құнарлы топырақ пайда болу үшін жаңа жастар экстремистік бірлестіктер. Бірақ бұл шынымен де қажет. Республикада діни білім беру қажеттілігі туралы тек соңғы бірнеше жыл ғана ойлана бастады. Бұған дейін мұндай білімді жас қазақстандықтар шетелде алды. Өкінішке орай, олар алған білім көбінесе республикада тұратын халықтардың діни дәстүрлеріне сәйкес келмеді. Дегенмен, бұл жаңа ілімдер біздің жерімізге еніп, кең таралды.

Қазақстандағы әлеуметтік жаңғырту оның рухани құрауынсыз мүмкін емес. Мемлекет басшысы Н. Назарбаев Назарбаев өзінің "әлеуметтік жаңғырту: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам" бағдарламасында былай деді: "қоғамдық қарым-қатынастарға заңнамалық, ұйымдастырушылық, дүниетанымдық, ақпараттық БҚпал етудің нақты шаралары қажет деген. Осыған байланысты бізге ұлттық мәдени мұра мен діни дәстүрлерге, әлемдік демократиялық стандарттарға, жалпы адамзаттық құндылықтарға терең құрмет көрсетуге негізделген рухани жаңарудың кең бағдарламасы қажет. Бұл елдің стратегиялық басқаруын идеологиялық қамтамасыз етумен тығыз байланысты болуы тиіс. Мемлекет басшысының идеясына сәйкес дәстүр мен патриотизм рухы, қайта жаңғырту, жарыспалылық пен Жеңіс рухы басты басымдық болуы тиіс. Қазақстанда көптеген діни дәстүрлер этникалық және адамдар өміріне тығыз араласып, халық санасының ажырамас бөлігіне айналды. Бұл діндердің гуманистік әлеуетін әлеуметтік жаңғырту бағытын іске асыру үшін пайдалану қажет екендігін көрсетеді.

Бұл Қазақстандағы діни экстремизмнің жандануына байланысты. Жалпы геосаяси контекстпен үйлескенде бұл Қазақстанның одан әрі үдемелі дамуына аса маңызды сын-қатер болып табылады. Дін саласындағы үдерістер елдің қоғамдық және тіпті ұлттық қауіпсіздігі тұрғысынан стратегиялық маңызды рөлге ие болды деп айтуға болады [13,14].

3.1 Қазақстандағы діни жастар экстремизіміне қарсы іс-қимыл бойынша қабылданып жатқан алдын алу шаралары

Қазақстан Республикасының Президенті - Елбасының "Қазақстан-2050 "Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты" атты Қазақстан халқына Жолдауында басым міндеттердің қатарында радикализмнің, экстремизм мен терроризмнің барлық түрлері мен көріністеріне қарсы әрекет белгіленген [8].

Бұл ретте қоғамда, ең алдымен жастар ортасында діни экстремизмнің алдын алуды күшейту, сондай - ақ конфессияаралық бейбітшілік пен келісім орнаған зайырлы мемлекет-Қазақстан Республикасының дәстүрлері мен мәдени құндылықтарына сәйкес келетін, дінге сенушілердің де, атеистік көзқарастарды ұстанатын азаматтардың да құқықтары құрметтеледі және сақталады.

Діни экстремизм мен терроризм қатері әрбір мемлекеттің ұлттық мүдделерінің қорғалу деңгейінің халықаралық қауіпсіздік жағдайына тәуелділігін арттыра отырып, жаһандық сипатқа ие болды.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 1 ақпандағы № 922 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарына сәйкес Ұлттық қауіпсіздік негізіне туындайтын қатерлерді алдын ала анықтауды және жоюды қамтамасыз ету қойылған [9].

Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздік жүйесін трансформациялаудың маңызды бағыттарының бірі жаңа қауіп-қатерлер мен сын-қатерлерді уақтылы анықтауға, сондай-ақ ден қоюдың шараларын

әзірлеуге мүмкіндік беретін болжамды-талдау жұмысының тиімділігін арттыру болуға тиіс.

Жат діни ағымдардың ықпалына ұшырайтын қандай да бір аймақты белгілеу оңай емес. Кейбір сарапшылар халықтың мұсылман бөлігі арасында жойқын көріністер туралы айтса да, батыстық өңірлер - Атырау, Ақтөбе, Батыс Қазақстан облыстары - әлеуметтік қарым-қатынас процестерінің жаһандануы мен жаһандық ақпараттық жүйелердің ықпалы тұрғысынан жиі атайды, біз бұл аймақтық сипат өте жақын және ерікті. Жоғарыда айтылғандай, қоғамның деструктивті діни үрдістерінің әсері ең осал - жастар және бұл объективті - жастардың тұрақты рухани, моральдық, жеке қасиеттерін қалыптастыруға байланысты жас ерекшеліктерін ескере отырып. Бұдан басқа, біздің жастарымызда діни сауаттылықтың ең төмен деңгейі, сонымен бірге әлеуметтік күтулердің ең жоғары деңгейі бар. Осыған байланысты қоғамда діни экстремизмнің алдын алу саласындағы мемлекеттік саясат ақпараттық-түсіндіру және ағартушылық сипаттағы, сондай-ақ әлеуметтік-оңалту сипатындағы өзара байланысты шаралардың тұтас кешені болып табылады.

2005 жылғы 18 ақпандағы "экстремизмге қарсы іс-қимыл туралы" және 1999 жылғы 13 шілдедегі "Терроризмге қарсы іс-қимыл туралы" Қазақстан Республикасының заңдары қабылданды, оларда экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимылдың құқықтық негіздері белгіленген, мемлекеттік органдардың осы бағыттағы негізгі ұғымдық аппараты мен құзыреті, сондай-ақ азаматтардың осы саладағы құқықтары мен бостандықтарын қорғауды қамтамасыз етудің негізгі қағидаттары айқындалған.

Осылайша, діни экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимыл саласында күшті және әлсіз жақтары бар.

Күшті жақтары:

ішкі саяси тұрақтылықты қамтамасыз етуге бағытталған, оның ішінде экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша мемлекеттік саясат іске асырылуда;

- мемлекет пен қоғамның бірлескен күш-жігерімен Құқықтық нигилизм мен патриотизмді тарату үшін қолайлы жағдай жасайтын сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес барлық жерде жүргізіледі;

- мемлекет халықтың барлық жіктерінің әл-ауқатын арттыруға бағытталған әлеуметтік-экономикалық сипаттағы теңдессіз шаралар қабылдауда;

- қоғамда сақталады діни тағаттылық, конфессияаралық және этносаралық келісім;

- діни экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимыл шаралары профилактикалық жұмысты күшейту жағына қайта бағдарланды;

- өңірлерде терроризмге қарсы комиссиялар құру жолымен діни экстремизм мен терроризм профилактикасына діни экстремизмге және жергілікті атқарушы органдарға қарсы іс-қимылды үйлестірудің ішкі жүйесі құрылды;

- діни экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимылдың практикалық тәжірибесі жинақталған;

- халықаралық ынтымақтастық, оның ішінде халықаралық және өңірлік терроризмге қарсы құрылымдар шеңберінде жолға қойылған.

Әлсіз жақтары:

1) радикалды діни идеологияны ұстанушылар санының артуының сақталып отырған үрдісі;

2) ақпараттық-түсіндіру жұмыстарының жеткіліксіз тиімділігі жұмыс;

3) экстремистік және террористік мазмұндағы материалдардың, оның ішінде Интернет желісінде таратылуына қарсы іс-қимыл жүйесінің жетілмегендігі;

4) отандық теологиялық білім беру жүйесінің дамуының жеткіліксіз деңгейі және бәсекеге қабілетсіздігі;

5) қазақстандық азаматтарды шетелде болған кезеңде радикалдық идеологиядағы уағыздаушылардан қоршаудың тиімді шараларының болмауы;

6) азаматтық қоғам институттарының діни экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимыл жөніндегі жұмысқа тартылу деңгейінің төмендігі;

7) діни экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимыл жөніндегі қызметті ғылыми-әдістемелік сүйемелдеудің жеткіліксіздігі;

8) діни экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимылды жүзеге асыратын мемлекеттік органдар қызметкерлерінің кәсіби деңгейін одан әрі арттыру қажеттілігі;

9) Арнайы мемлекеттік және құқық қорғау органдарын экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимыл саласындағы қазіргі заманғы техникамен, қару-жарақпен және басқа да жаңа әзірлемелермен әлсіз жарақтандыру;

10) террористік тұрғыдан осал объектілердің қорғалу дәрежесінің жеткіліксіздігі;

11) радикалды діни қауымдарды қылмыстық құрылымдармен, әсіресе түзеу мекемелері жағдайында біріктіру;

12) экстремизм мен терроризмді қаржыландыру көздері мен тәсілдерін анықтау тетіктерінің жетілмегендігі.

Экстремизммен күрестің алдын алу шараларының мақсаты діни экстремизм көріністерінің алдын алу және терроризм қатерін болдырмау арқылы адамның, қоғамның және мемлекеттің қауіпсіздігін қамтамасыз ету болып табылады.

Экстремизммен күрес шараларын жетілдіру үшін келесі міндеттерді орындау қажет:

1) қоғамда толерантты діни сананы және радикалдық идеологияға иммунитетті қалыптастыруға бағытталған діни экстремизм мен терроризмнің алдын алу шараларын жетілдіру;

2) діни экстремизм мен терроризм көріністерін, оның ішінде арнаулы мемлекеттік және құқық қорғау органдарының қызметін қамтамасыз ету жүйесін жетілдіру жолымен анықтау және жолын кесу тиімділігін арттыру;

3) экстремистік және террористік қызметтің зардаптарын барынша азайту және жою шараларының жүйесін жетілдіру болып табылады.

Осылайша, жоғарыда аталған ел халқына Жолдауында Мемлекет басшысы экстремизмге қарсы күрес ведьмге аң аулауға айналмауы және дінмен күреске айналмауы тиіс екенін атап өтті.

Мемлекеттік органдар бұрын белгіленген мемлекеттік бағдарлама шеңберінде діни экстремизм мен терроризм идеяларының таралуының алдын алу бойынша жоспарлы жұмыс жүргізуде. Бұл ретте, қабылданатын шаралардың негізгі бағыты халықтың әртүрлі топтары арасында ақпараттық-түсіндіру жұмыстары болып табылады [15].

ҚОРЫТЫНДЫ

Терроризм және террористер болған қоғамда көп бұрын пайда болған бұл терминдер. Терроризм тарихына шолу террор әдістерін пайдалану себептеріне қарамастан (қоғам игілігі үшін өзін-өзі өлтіруден және "адамзаттың жоғары мүддесіндегі" іс-әрекеттерден өзін-өзі Растауды немесе билікті басып алуды қалағанға дейін), ол кез келген уақытта агрессиямен, қатыгездікпен, жалпы адамзаттық құндылықтарды теріске шығарумен, барлық әлеуметтік-саяси және заң жүйесіне шақыру ниетімен байланысты екенін түсінуге мүмкіндік береді. Террористік актінің мәні қоғам мен мемлекетті белгілі бір адамдардың немесе адамдар тобының (террористік ұйымдар) қажеттіліктерімен санауға заңды құралдармен мәжбүр ету мүмкіндігінен тұрады. Ал қазіргі тәртіптерді түбегейлі өзгертуге немесе Әлеуметтік тарих барысын бұруға талпыныстар, тіпті ең жақсы ниетпен, анархия, хаос, террор арқылы жатсын. Терроризм көптеген сорттарға ие, бірақ кез келген нысанда ол өзінің ауқымы, болжаусыз және әлеуметтік-құқықтық мәселесі бойынша ең қауіпті болып табылады. Жақында ғана терроризм жергілікті құбылыс болды, алайда соңғы 10-15 жылда жаһандық сипатқа ие болды және көптеген елдердің қауіпсіздігіне көбірек қауіп төндіреді, олардың азаматтарына қатты психологиялық қысым көрсетеді, орасан зор саяси, экономикалық, моральдық жоғалтуға әкеп соғады, ешқандай кінәсіз адамдардың өмірін көбірек алып кетеді. Терроризммен күрес экономикалық, саяси, әлеуметтік және құқықтық сипаттағы шараларды қамтуы тиіс кешенді тәсілді талап етеді. Бұл ұзақ мерзімді бағдарлама, оны іске асыру көптеген факторларға байланысты. Президент Н. Назарбаев өз Жолдауында атап өткендей А. - "Сондықтан біз үшін халықаралық лаңкестікке қарсы күресте аймақтық және халықаралық күш-жігерді шоғырландыру маңызды".

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Карбузов К-К.Ж. Расследование уголовного дела в отношении членов международной экстремистской организации «Хизб-ут-Тахрир» по признакам преступлений, предусмотренных ст.164 ч.1, ст.337-1 ч.2 Уголовного кодекса Республики Казахстан: практ. пособие/ К-К.Ж. Карбузов, Е.С. Тле убаев. – Астана: Жаркын Ко, 2013. - 145С.
- 2 Жусупова Г. Б. О мерах общесоциального предупреждения экстремистской преступности // Проблемы права. - 2010. - №2. 216 С.
- 3 Божко В. Об условиях распространения международного терроризма, экстремизма, преступности и наркобизнеса // Вызовы региональной безопасности в Центральной Азии: материалы международной конференции (Алматы, 23—24 июня 2003 г.). Алматы, 2003. - 312 С.
- 4 Козлов А.А. Проблемы экстремизма в молодежной среде // Система воспитания в высш. школе. Вып. 4. М., 2004.- 214 С.
- 5 Козлов А.А. Об определении экстремизма // Экстремизм в среде петербургской молодежи: анализ и вопросы профилактики. СПб., 2013.- 248 С.
- 6 Андреева И.Н., Голубкова Н.Я., Новикова Л.Г. Молодежная субкультура: нормы и система ценностей // Социс. 2009. № 4. - 147 С.
- 7 Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений / Российская академия наук. Институт языка им. В.В. Виноградова. -М., 1998. - 944 С.
- 8 Хоффман Б. Терроризм. Взгляд изнутри. М.: Ультра Культура, 2003.- 248 С.
- 9 Авцинова Г.И. Экстремизм политический // Политическая энциклопедия. В 2-х томах. М., 2009. - 468 С.
- 10 Верховский А. Радикализм. Государство против радикального национализма. Что делать и чего не делать. - М.: Центр «Панорама». 2002.-224 С.
- 11 Горбунов Ю.С. Терроризм и правовое регулирование противодействия ему. - М., 2008.- 254 С.
- 12 Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. М., 2006.- 268 С.
- 13 Мертон Р. Экстремистские политические идеологии в условиях глобализации от концептуальной рациональности к религиозному экстремизму // Вестн. Волгоград, гос. ун-та. Сер. 4, История. Регионоведение. Международ. отношения. 2009. № 1 (15).- 145 С.
- 14 Послание Президента Республики Казахстан - Лидера Нации Н.А.Назарбаева Народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства» (Астана, 14 декабря 2012 года)
- 15 Указ Президента Республики Казахстан от 1 февраля 2010 года № 922 «О Стратегическом плане развития Республики Казахстан до 2020 года» (с изменениями по состоянию на 11.11.2013 г.)

Отчет подобия



Университет:	Satbayev University
Название:	Алматы қаласындағы жалпы білім беру орталықтарында экстремизм мен терроризмге қарсы шаралар жоспарын жасау
Автор:	Нұрмолда Аршын
Координатор:	Жадра Абдрахманова
Дата отчета:	2019-05-08 05:09:02
Коэффициент подобия № 1:	9,3%
Коэффициент подобия № 2:	0,0%
Длина фразы для коэффициента подобия № 2:	25
Количество слов:	7 974
Число знаков:	65 410
Адреса пропущенные при проверке:	
Количество завершенных проверок:	43



К вашему сведению, некоторые слова в этом документе содержат буквы из других алфавитов. Возможно - это попытка скрыть позаимствованный текст. Документ был проверен путем замещения этих букв латинским эквивалентом. Пожалуйста, уделите особое внимание этим частям отчета. Они выделены соответственно.
Количество выделенных слов 2

>> Самые длинные фрагменты, определенные, как подобные

>> Документы, в которых найдено подобные фрагменты: из RefBooks